

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

השכלה גבוהה ואקדמיה: מבט סוציולוגי - 53702

תאריך עדכון אחרון 20-07-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ גילי דרורי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: gili.drori@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ימי שלישי, 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

חינוך, השכלה גבוהה, אקדמיה ומדע הם התשתיות של כלכלת הידע והחדשנות, שהעניקה לישראל את כינויה הפופולרי "מדינת הסטראט-אפ". הצלחתה זו של כלכלת הידע והחדשנות בישראל מדגישה את ייחודיותה של מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, שנוסדה לפני הקמת המדינה, שקשורה הדוקות למערך הבטחון, ושנסמכת על קשרים עם תפוצות ישראל והעם היהודי, כמו גם מאפיינים נוספים. עם זאת, בחינה השוואתית עולמית מראה כי שמערכת ההשכלה הגבוהה והאקדמיה בישראל עוברת תהליכים דומים לאלו במדינות אחרות וניצבת בפני אתגרים דומים של עידן הגלובליזציה, וביניהם התרחבות מוצאת של מערכת ההשכלה הגבוהה, תחרות גבוהה בין מוסדות השכלה גבוהה, ניידות של סגל, תלמידים וכספי מימון, האדרת ההשכלה וההכשרה המתקדמות כמתחייבות להתפתחו תחברתית ולהצלחה אישית, ועלויות גבוהות במיוחד שמכבידות על התווית מדיניות לאומית, אזורית ובינלאומית. קורס זה יביא סקירה היסטורית של השינויים בהשכלה גבוהה ובאקדמיה, בישראל ובעולם, על ידי שילוב בין לימוד מושגים תאורטיים לבין יישומם של "כלי עזר תאורטיים" אלה לניתוח תופעות במערך הממשליות והמינהל של ההשכלה הגבוהה והאקדמיה. דיוני הקורס ישלבו קריאה מעמיקה של הכתבים הקלאסיים בחקר השכלה גבוהה, מדע ואקדמיה ושל מחקרים עדכניים שרובם מביא מבט עולמי לתופעות אלה, כמו גם שילוב בין דיונים קונספטואליים לבין ניתוח של מחקרים אמפיריים. כמו כן נבחן תאוריות הנוגעות למגוון נושאים בחקר השכלה גבוהה ואקדמיה (אי שוויון חברתי בנגישות אל, והזנק על בסיס, השכלה גבוהה; תרבות ארגונית באקדמיה; מאפיינים מבניים של המערכת; אתגרי מדיניות בעידן הגלובליזציה; ועוד).

מטרות הקורס:

הקורס ערוך לשם היכרות עם התחום, תוך סקירה של הנושאים הבאים: הבנת מורכבותה של מערכת הממשליות של השכלה גבוהה, אקדמיה ומדע בישראל ובעולם; בחינה ביקורתית של ההסטוריה של ארגון ההשכלה הגבוהה בישראל ובעולם; ניתוח מיתוים למנהל ומדיניות התחום; אי שוויון בנגישות אל, ובהשגת יתרון על בסיס, השכלה גבוהה; קישרי מערכת ההשכלה הגבוהה והאקדמיה עם מוסדות ומגזרים נסמכים, כדוגמת מערכת החינוך, תעשייה, ומערך הבטחון; בחינת המערך הישראלי בהקשרו העולמי. על בסיס ידע זה התלמידים היו בידי התלמידים הכלים לניתוח תופעות ואירועים בתחום ההשכלה הגבוהה והאקדמיה, בישראל וכך באזור ובעולם, ולמקם ניתוחים אלה בהקשרים התיאורטי והמחקרי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להבין את מורכבותה של מערכת הממשליות של השכלה גבוהה בישראל; להבין את ההקשר העולמי של נושאים אלה
- להכיר גישות מושגיות ותיאורטיות לניתוח ממשליות, מדיניות ומינהל של השכלה גבוהה ואקדמיה;
- להכיר מחקר אמפירי עדכני בתחום ממשליות ומינהל של השכלה גבוהה ואקדמיה
- לנתח (לסכם, להעריך ולהוסיף דוגמאות) לנושאים אלה
- לחבר מערך סקירה והערכה של מחקר בתחום זה, על פי המקובל בכתבי עת בתחום

דרישות נוכחות (%) :
נוכחות חובה; משוכלל בציון הסופי.

שיטת ההוראה בקורס: --הקורס מעוצב כסמינר ולכן בנוי כסדרת דיונים שבועיים המבוססים על קריאה מקדימה ו"עמוקה" של המאמרים הנדרשים. (העדר הכנה מקדימה שכזו לשיעורים אינו ראוי, מכיוון שהיכרות עם חומר הקריאה והבנתו המעמיקה הכרחיים להשתתפות פעילה בדיונים השבועיים; חומר הקריאה לא יסקר או יסכם במהלך השיעור).

--על התלמידים להשתתף בתהליך הלימוד: להציג עבודותיהם בכיתה, להעלות נושאים לדיון, להשתתף בתירגולים הקבוצתיים במהלך השיעורים, ולהביע את דעתם (המלומדה) בכתב.

--משימות ההגשה (הגשת חיבורי דיון שבועיים ומבחן מסכם) מחייבים גישה אנליטית לחומר הקורס: חיבור ראוי כולל ניתוח מעמיק המעוגן במושגי יסוד, עקרונות תיאורטיים ודוגמאות ממחקר, ואינו מסתפק בהבאת סיכום תיאורי או הגדרות בסיסיות.

- ככלל, שיטת ההוראה תואמת לימוד מתקדם, על ידי דרישה של קריאה מכינה לכל דיון, השתתפות פעילה בדיונים, וגישה אנליטית ומעמיקה לנושאי הדיון.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מורכבות המבנה של מימשליות ההשכלה הגבוהה בישראל; ההסטוריה המוסדית של ההשכלה הגבוהה, האקדמיה והמדע בישראל; אי שוויון חברתי בנגישות אל, ובהצלחה על בסיס, השכלה גבוהה; קשרי האקדמיה עם מוסדות חברה אחרים (חינוך, בטחון, תעשייה); ההקשר העולמי של ההשכלה הגבוהה, האקדמיה והמדע בישראל.

חומר חובה לקריאה:

- * רשימת הקריאה משלבת חומר תיאורטי עם מחקרים אמפיריים עדכניים
- * מדי שבוע נדרשים לא יותר מ- 2 מאמרים (סה"כ בערך 50-60 עמודים)
- * מדי שבוע ניתנת בחירה מסויימת בין המאמרים הנדרשים כהכנה לדיון, על מנת שיתאפשר לתלמידים להעמיק בתחומי עניינם
- * רשימת קריאה מלאה היא חלק ממערך השיעור
- * חומר קריאה לדוגמא:
- איילון, חנה. (2008). מי לומד מה, היכן, ומדוע? השלכות חברתיות של ההתרחבות והגיוון במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל. סוציולוגיה ישראלית י, 1 (תשסח) 33-60
- בראל, ארי. (2009). המנהיג, המדענים והמלחמה: דוד בן-גוריון והקמת חיל המדע. ישראל, 15, 67-92
- בראל, ארי. (2014). מלך-מהנדס: דוד בן-גוריון, מדע ובינוי אומה, ההוצאה לאור של מכון בן גוריון לחקר ישראל והציונות.
- דרור, יובל (1996) "ראשית הטכניון העברי בחיפה, 1902-1950 - מהתכנית ל"בית ספר גבוה יהודי" ועד לתום ניהולו של שלמה קפלנסקי", עיונים בתקומת ישראל, חוב' 6.
- דרורי, גילי (2013) מודל הסלילים לחדשנות בישראל: המערך המוסדי של כלכלת החדשנות בישראל. וולנסקי, עמי. (2005). אקדמיה בסביבה משתנה: מדיניות ההשכלה הגבוהה של ישראל 1952-2004. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- יוגב, אברהם, עדית לבנה, ועודד ומקדוסי. (2015). ההפרטה בהשכלה הגבוהה והשלכותיה על הרכב הסטודנטים: מי מצטרף לתכניות החוץ-תקציביות לתואר השני באוניברסיטה ומדוע? מגמות נ' (1).
- כהן, אורי. (2006). ההר והגבעה: האוניברסיטה העברית בירושלים בתקופת טרום העצמאות וראשית המדינה, עם עובד.

לבסקי, חגית. (2003). משמעות הקמתה של האוניברסיטה העברית בירושלים ומקומה בחיי העיר בתקופת המנדט. בתוך: יהושע בן-אריה (עורך) ירושלים בתקופת המנדט: העשייה והמורשת. ירושלים: יד יצחק בן-צבי משכנות שאננים ע': 335-350.

ליסק, משה, ואורי כהן. (2010). האסטרטגים המדעיים בתקופת הממלכתיות: יחסי הגומלין בין הקהילה האקדמית למוקדי כוח פוליטיים. עיונים בתקומת ישראל, כרך 20, עמ' 1-27.

מטר, ענת. (2011). אוניברסיטה. מפתח, 3: 1-19.

מסר-ירון, חגית. (2008). הקפיטליזם של הידע. משרד הביטחון - ההוצאה לאור.

קדוש, פרדריק, וגילה מנחם. (2000). תמורות מבניות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל בשנות התשעים: יחסי-גומלין בין המגזר הפרטי לבין המגזר הציבורי. סוציולוגיה ישראלית, ב (2), עמ' 499-522.

בולוטין-צ'אצ'אשווילי, סבטלנה, יוסי שביט, וחנה איילון. (2002). התרחבות ההשכלה הגבוהה והשלכותיה הריבודיות בישראל: 1980-1996. סוציולוגיה ישראלית, ד (2), 317-345.

שפירא, אניטה. (1997). תנועת העבודה והאוניברסיטה העברית. תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים; שורשים והתחלות. עורכים: שאול כ"ץ, מיכאל הד. ירושלים: הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, תשנז, 675-689.

לביא, שי, עורך. (2003) טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה תל-אביב: רמות, אוניברסיטת-תל אביב. 2003.

חומר לקריאה נוספת:

* רק במידת הנדרש על מנת לבסס טיעונים המובאים במאמר ועל פי התייעצות עם פרופ' דרורי.
- רשימת קריאה מלאה היא חלק ממערך השיעור

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 100 %
ראו פירוט במידע נוסף

מידע נוסף / הערות:

קצרים שבועיים דיון חיבורי 5 &eq; 50%
מנחות שאלות פי על, מורחבים דיון חיבורי 2 &eq; 40%
והשתתפות נוכחות 10% &eq;

הקורס פתוח לאנשי מינהל האוניברסיטה